

Wandeling - over - de Brunsummerheide

Een pittige wandeling over bekende paden waardoor het een verrassende route met schitterende uitzichten is geworden.

Startpunt: Parkeerplaats/Bezoekerscentrum Brunsummerheide
Ligging: nabij de doorgaande Heerenweg van Heerlen naar Brunssum aan de Schaapskooiweg.

Routebeschrijving:

Met openbaar vervoer: NS-Station Heerlen.

Arriva-buslijn 20 tot halte Heerenweg, bezoekerscentrum Natuurmonumenten. Van daar is het tien minuten lopen naar het bezoekerscentrum Brunsummerheide.

Met eigen vervoer: Vanaf centrum Heerlen eerst borden Brunssum volgen en vervolgens borden Brunsummerheide volgen.

Hier ligt ook o.a de Sterrenwacht en de Schaapskooi, beheerder van het prachtige natuurgebied tussen Brunssum en Heerlen is Natuurmonumenten.

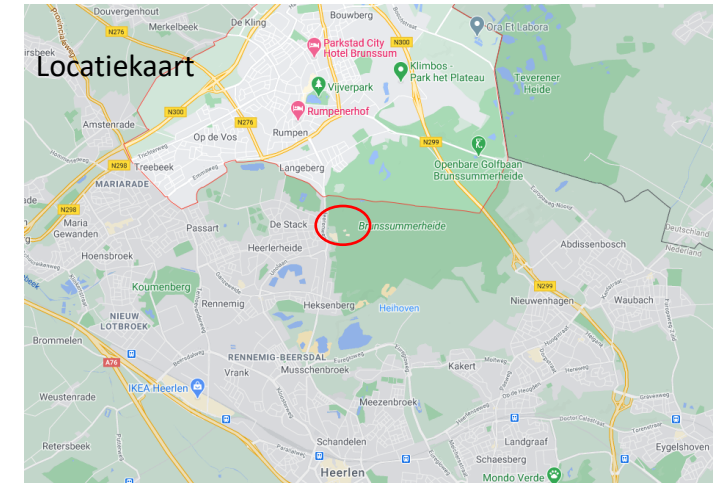
Wandelroutes:

blauwe route: wandeling aangegeven met blauwe paaltjes, lengte 7 km, duur 2 uur; deze wandeling ligt in het zuidelijk deel van het heidegebied waar ook de Heksenberg en de Heikop in gelegen is.

bruine route: rondwandeling aangegeven met bruine paaltjes, lengte 5 km, duur 1,5 uur; deze wandeling ligt in het noordelijk deel van de heide en omvat enkele poelen o.a. de Koffiepoel waar vroeger bruinkool ontgonnen werd.

De lengte van de combinatie wandeling is ca. 10 km, het maximale hoogteverschil bedraagt ongeveer 47 m. .

In alle gevallen geldt: paaltjes aan uw rechterzijde houden.

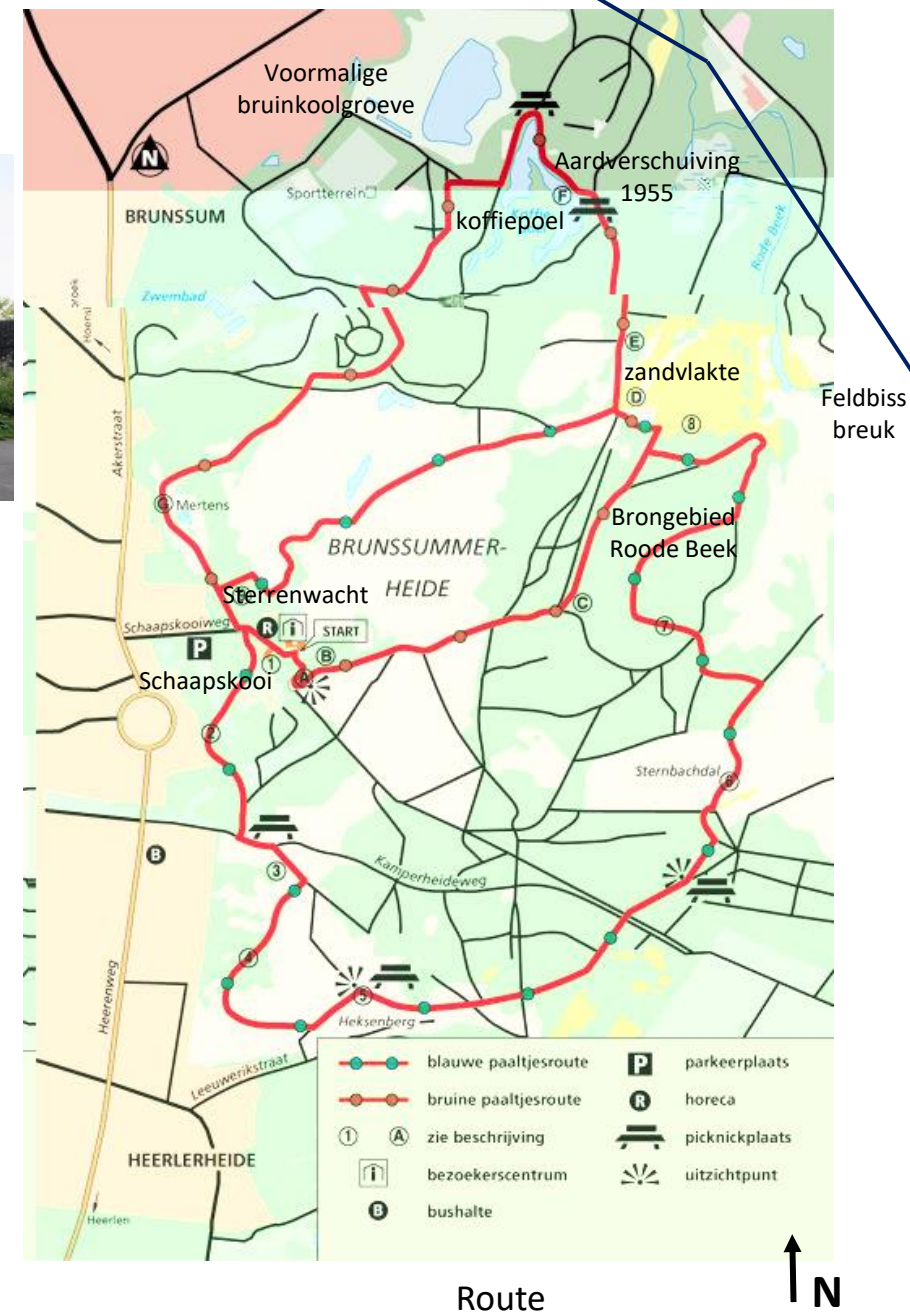
Wetenswaardig

De hoogteverschillen op de Brunsummerheide zijn miljoenen jaren geleden ontstaan, toen de aardkorst in deze omgeving langs onder andere de Feldbissbreuk en de Heerlerheidebreuk actief bewoog. Flinkte hoogteverschillen waren uiteindelijk het resultaat, vandaag zien we op verschillende plaatsen nog resten van deze actieve bewegingen in de ondergrond. De laatste actieve aardbeving was op 13 april 1992 met episch centrum bij Roermond. Langs de Feldbissbreuk kunnen we in de omgeving van de Roodebeek nog enkele hellingen bekijken die langs de breuk omlaag zijn geschoven.

In dit glooiende natuurgebied liggen meerdere mooie wandelroutes. Deze gaan door bos, langs vennen en moeras en vooral over de heide. Het landschap trekt veel soorten reptielen aan, net als spechten en andere vogelsoorten. Op de Brunsummerheide ligt een grafheuvel uit de middeleeuwen en een oude landgraaf, een monumentaal verdedigingswerk met een lengte van ongeveer 10 kilometer.

Wandelend ziet u het typische grijze zand en vaak witte grind wat hier voorkomt. De afzettingen behoren tot de Kiezeloölietformatie uit het Pliocen. Later bij het uitzichtpunt over de Roodebeek zien we in de verte een hoger gelegen zandvlakte met vuilwitzand. Dit Miocene zand (zilversand) is tijdens de ontginning van enkele groeves in de vorige eeuw hier gestort boven op het bestaande pakket zand/grind uit eerder genoemde Formatie.

Nabij het startpunt van de blauwe wandeling ligt de voormalige schaapskooi met rieten dak (1). Voor het kunstmesttijdperk waren dit soort potstallen heel belangrijk, vanwege de dikke laag potstalmest, die de boer opbouwde door telkens verse heideplaggen over de schapenuitwerpselen te verspreiden.

Een potstal is een stal waarin de mest wordt opgepot. Op gezette tijden wordt de mest bedekt met een nieuwe laag strooisel. We noemen dit potstalcultuur.

bloeiende heide

Overgangszone

Overgangszones (2) tussen de bewoonde wereld en het natuurgebied zijn rijk aan kruiden die 's zomers veel kevers, zweefvliegen en vlinders trekken. U maakt hier zelfs kans op een koninginnenpage. De rupsen hiervan leven op wilde peen, de witte schermbloemen met middenin het scherm een enkel donker bloempje.

Pioniers

Het eerste stuk heide (3) loopt af naar een grillige dennenbosrand (4), voorafgegaan door wat vrijstaande dennen. Omdat dennen – en ook berken – hun zaadjes door de wind laten verspreiden, zijn het echte pioniers van de vlakte. Inlandse eiken verspreiden zich veel trager omdat de eikels door dieren, vooral Vlaamse gaaien, worden verspreid.

Heksenberg

Volgens sommigen heet de Heksenberg (5) eigenlijk Hessenberg en is het een grafheuvel van de Hessen, een Germaanse stam die hier zou zijn verslagen door de Romeinen. Toen het er eeuwen later bleek te wemelen van de vliegende heksen, maakte het volksgeloof er Heksenberg van. Volgens geologen behoort de Heksenberg tot een oud hooggebergte dat is afgesleten. Dit hooggebergte lag – net zoals de Ardennen – op een zogenaamde schiervlakte. Later kwam deze schiervlakte weer langzaam omhoog waardoor de rivieren er opnieuw diepe dalen in uitsleten, de Heksenberg en vele restheuvels achterlatend.

Sternbachtal

De legende van het Sternbachtal (6) luidt dat er heel vroeger een kasteel stond, bewoond door een lichtzinnige jonkheer die een pact met de duivel had gesloten om het mooiste meisje van Brunssum te krijgen. Toen ze weigerde liet de jonker haar vriend beschuldigen van diefstal. Het meisje kon hem van de strop redden door bij de jonker in te trekken. Deze brak zijn woord en liet de jongen toch ophangen, waarna de grond openspleet en het kasteel voorgoed verdween.

Keuze

Na het bos (7) volgt de zandvlakte (8) van de Rode Beek. Nu kunt u de laatste kilometer 'blauw' afleggen of overstappen op de bruine route (nog 4 km, lees verder vanaf 'Zandvlakte' (D)). De blauwe route loopt over de heide en eindigt met een stukje bos (9) van beuk, haagbeuk en een weelderige ondergroei.

Verder op de Bruine route

Allereerst een prachtig uitzicht over de heide (A). De afrastering met het klaphek (B) dient om de schaapskudden zonder herder op de heide te houden. Het dennenbos (C) is begin deze eeuw aangeplant als werkverschaffing. Het dennenhout was nodig om mijngangen te stutten. Dennen groeien niet alleen snel, het hout kraakt ook voordat een gang instort. Die eigenschap heeft levens gered.

Zandvlakte

De zandvlakte (D) is gestort tijdens de bruinkoolwinning. Om bij de delfstof te komen moest men namelijk eerst de bovenste laag zand afgraven en elders neerleggen. Verderop in het bos ligt rechts, een paar meter van het pad, een afgrond (E) van enkele meters diep. Ook hier was aanvankelijk een flinke berg zilverzand gestort, maar tijdens de extreem natte zomer van 1956 raakte deze zandmassa volledig doorweekt, waarna hij wegschoof. De vochtige vallei wordt nog altijd Aardverschuiving genoemd.

In het midden stroomt de Rode Beek.

Koffiepoel

De oude bruinkoolgroeve Brunahilda zelf ziet eruit als een eenvoudige kuil, inmiddels verworden tot de Koffiepoel (F). Nu nog kleurt de humus het water bruin als slappe koffie. De route gaat verder door dennenbossen waarin een ontwikkeling naar een meer natuurlijk bos in gang is gezet. Voorbij de bossen gaat de route via de verlaten groeve Mertens (G) terug naar het bezoekerscentrum. De groeve, waar tot circa 1960 zilverzand en bouwzand uit werd gehaald, dient nu als buffer tussen de bebouwde kom en het natuurgebied.

zandvlakte nabij de Roodebeek

Roodebeek

De circa 29 km lange Roode Beek ontspringt in het natuurgebied Brunsummerheide en mondt bij Oud-Roosteren in de Geleenbeek uit.

De Roode Beek ontleent haar naam aan het rode, ijzerrijke water dat er vanuit het venige gebied instroomt.

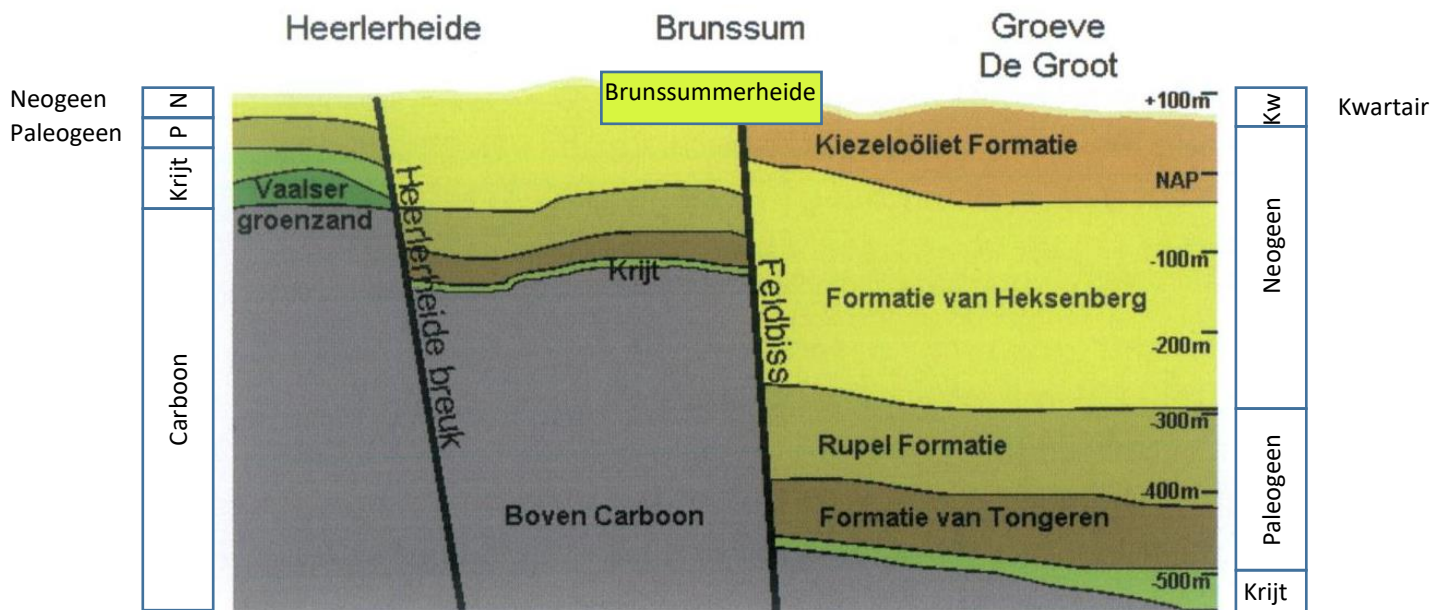
De huidige visvijver genaamd "Koffiepoel" is een overblijfsel van de 140 ha grote bruinkoolgroeves Energie-Brunahilde waar op het hoogtepunt van de exploitatie tussen 1917-1924 circa 2000 arbeiders werkten.

Koffiepoel

Beknopte Geologie

- De Brunssummerheide ligt in een gebied waar een aantal belangrijke breuklijnen langs of doorheen lopen. Deze breuklijnen hebben gezorgd voor relatief grote hoogteverschillen. Een belangrijke breuklijn hier is de van zuidoost naar noordwest georiënteerde “Feldbiss”. Door opschuiving is hier langs het breukvlak een “smeerlaag” van leem ontstaan, die als een barrière voor de waterloop fungeert. Vanwege deze breuk worden de stroombanen van het grondwater aan de zuidwestzijde opgestuwd, hierdoor stroomt veel grondwater naar het brongebied en ligt aan de zuidwestkant van de Feldbiss de oorsprong van de Roode beek.
- De geologische opbouw van het gebied is globaal als volgt te omschrijven. Ten zuidwesten van de breuk komt een watervoerend pakket van Miocene witte kwartzanden (ca. 120-150 m dik) met bruinkoollagen voor op een slecht doorlatende laag van de Formatie van Rupel en Formatie van Tongeren. Ten noordoosten van de breuk is de Kiezeloöliet Formatie aanwezig die bestaat uit zand, klei en grind (ca. 60 m dik). Eronder liggen Miocene kwartzanden afgewisseld met bruine, humeuze zanden, waarin twee bruinkoollagen zijn ingesloten.
- Veen en beekafzettingen zijn in het Holoceen ontstaan, nadat de Roode beek zich in het landschap had ingesneden. Met als gevolg een zeer reliëfrijk landschap met sterke droog-nat gradiënten.

Kiezeloöliet grind aan de oppervlakte

Ligging profiel
Breuken

Heerlerheidebreuk

Bruinkool ontstaat door plantenresten die onderwater terecht komen, hierdoor staat het rottingsproces zo goed als stil. Dit komt omdat onderwater nauwelijks zuurstof aanwezig is.

De ontwikkeling van dode plant naar veen is de eerste fase van inkoling. Door druk wordt het water uit de planten geperst en neemt het koolstofgehalte toe. Wanneer het veenpakket onder hogere druk en hogere temperatuur komt te staan gaat het inkolingsproces verder, gevolg het ontstaan van bruinkool.

Aardverschuiving, laatste activiteit dateert van 1992 langs de Feldbissbreuk.

Algemene Informatie :

Wandelen op de heide biedt in alle seizoenen afwisselde ervaringen en gezichten zoals paarse heide in nazomer.

Honden mogen aangelijnd mee, de andere dieren mogen niet opgeschrikt worden

Voor invaliden en kinderwagens zijn de routes veelal ongeschikt, het rulle zand is een ernstige belemmering

Het pannenkoekenhuis/infocentrum is de enige horeca, die beschikbaar is in het gebied, vanaf het terras heeft u een prachtig uitzicht over het uitgestrekte heidegebied

Onderweg zijn diverse picknick mogelijkheden en veel banken te vinden.

Regel :

vrije wandeling op aangegeven wegen en paden

Gebiedsinformatie

De 600 ha grote Brunsummerheide kwam in 1995 onder de hoede van Natuurmonumenten. De heide zelf ontstond door het kappen van bos voor de landbouw in de middeleeuwen. Het oorspronkelijke bos werd gekapt voor landbouw en om het vee te kunnen weiden – totdat de grond uitgeput raakte en alleen nog bruikbaar was om schapen op te laten grazen.

Nu laat Natuurmonumenten hier schapen (Drentse Schoonebeekers) grazen om de opslag van bos tegen te gaan.

Adressen:

Bezoekerscentrum Brunsummerheide

Vereniging Natuurmonumenten

Schaapskooiweg 99
6414 EL Heerlen
tel. 045-5224693

Pannenkoekenhuis Schrieversheide

Schaapskooiweg 99
6414 EL Heerlen
tel. 045-5630355

Sterrenwacht Schrieversheide

Schaapskooiweg 95
6414 EL Heerlen
tel. 045-5225543

Natuurhistorisch Museum Maastricht

de Bosquetplein 6-7
6211 KJ Maastricht
tel. 043-3505490

Colofon

Teksten: Natuurmonumenten, L. Nelissen, P.J.M. Kisters
Foto's: Natuurmonumenten, L. Nelissen
Profielen: P.J.M. Kisters, TNO –Geologische Dienst Nederland

